

İlgili Kanun / Madde
4688 S. KGSTK/19
6100 S. HMK/113

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/13428

Karar No. 2024/16115

Tarihi: 12.12.2024

● TOPLULUK DAVASI
● SENDİKALARIN TOPLULUK DAVASI AÇABI-
LECEKLERİ

ÖZETİ: Topluluk davası hukukumuzda 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesinde yer alan “Dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir” hükmü ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Madde gerekçesine göre topluluk davası yoluyla, toplumsal yararın korunması ile dar ve teknik anlamda hukukî yarar kavramında bir açılım yaratılması sağlanmaktadır.

Topluluk davası sendikaların kolektif nitelikli temsilen dava açabilme ehliyetlerini genişletmekte; bu tür bir davanın konusunu sendika üyelerinin bireysel haklarına teşmil etmektedir. Sendikalar, 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesi kapsamında belirtilen tüzel kişilerden biri olduğundan üyeleri adına bu maddeye göre dava açabilirler. Açılan dava üyelerinin menfaatleri ile ilgili olup, sendikalar bu dava türü ile üyelerinin haklarının tespitini; üyeleri hakkında hukuka aykırı durumun giderilmesini ve üyelerinin gelecekteki haklarının ihlâl edilmesinin önüne geçilmesini talep edebileceklerdir (Fevzi Şahlanan, Toplu İş Hukuku, İstanbul, 2020, s. 250).

Bu açıklamalar ışığında ifade etmek gerekir ki, somut olayda davacı Sendikanın üyesinin hakkını korumak için dava açabileceği tartışmasızdır. Diğer taraftan somut uyuşmazlık, sendikanın kendi üye sayısını da değiştirebilecek nitelikte olduğundan, doğrudan sendikanın da tüzel kişi olarak hukuki durumunu etkileyebilecektir. Bu itibarla Mahkemece işin esasının incelenmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkili Sendikanın 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu (4688 sayılı Kanun) çerçevesinde kurulduğunu, Anayasa Mahkemesinin 13.09.2023 tarihli ve 2023/92 Esas, 2023/156 Karar sayılı kararıyla 4688 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "*...fakülte dekanları, enstitü ve yüksek okulların müdürleri ile bunların yardımcıları*" ibaresinin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na (Anayasa) aykırı olduğundan iptal edildiğini, bu karar sonrasında davalı Ege Üniversitesi Rektörlüğünde çalışmakta olan ve aynı zamanda Mühendislik Fakültesi Dekanı olan dava dışı Prof. Dr. M. B. T'nin 07.11.2023 tarihinde Sendikalarına üye olduğunu, üyelik dilekçesi davalı Rektörlüğe iletilmesine rağmen davalı Rektörlüğün 07.12.2023 tarihli ve 1599956 sayılı yazısıyla "*adı geçen personelin aynı zamanda Yönetim Kurulu ve Senato üyeliği bulunduğundan bahse konu Kanun'un 15 inci maddesi (c) bendinde yer alan "...yönetim kurulu üyeleri, ... sendika üyesi olamazlar ve sendika kuramazlar*" hükmü gerekçe gösterilerek üyelik formunun işleme alınmadığını, davalı Rektörlüğün, müvekkili Sendikaya üyelik başvurusunda bulunan ve sendika yetkili organlarınca üyelik başvurusu kabul edilmekle sendika üyeliği hukuken geçerli hâle gelen bir kamu görevlisinin sendika üyeliğini işleme almamak veya yok saymak gibi bir hak ve yetkisi bulunmadığını, müvekkili Sendika üyesinin Üniversite Yönetim Kurulu üyeliğinin kendi istek, iradesi ve talebiyle seçim veya başka bir iradi hareketle doğmadığını, aksine 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 15 inci maddesinde dekanların yönetim kurulu üyesi sayılması nedeniyle zorunlu bir yönetim kurulu üyeliği olduğu, üniversite yönetim kurulu üyelerinin tek başlarına politika belirleme işlevlerinin bulunduğu söylenemeyeceğini, Rektörlük uygulamasının Anayasa'ya ve uluslararası

sözleşmelere aykırı olduğunu, davalı İdarenin de idari istikrar ve hukuk güvenliği ilkesi gereğince müvekkili Sendika üyesinin sendika üyeliğini geçerli sayması gerektiğini belirterek ve dilekçesinde yazılı diğer sebeplerle Prof. Dr. M. B. T.'ın sendika üyelik hakkının ve sendikalarına üye bulunduğunun tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; M. B. T.'ın Mühendislik Fakültesi Dekanı olmasının yanında Üniversite Yönetim Kurulu üyesi ve Senato üyesi görevlerinin mevcut olduğunu, adı geçen personelin bahse sendika üyesi olamayacağını değerlendirildiğini, müvekkili İdarenin sorumluluğu olmadığını belirterek ve dilekçesinde yazılı diğer sebeplerle davanın reddini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; kanun hükmü göz önünde bulundurulduğunda davacı Sendikaya 07.11.2023 tarihinde üyelik başvurusunda bulunan Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. B. T.'ın sendika üyeliğine kabul edildiği, davalı Üniversitenin davacı sendika üyesi Prof. Dr. M. B. T.'ın sendikaya üye olup olmadığını değerlendirmeye yetkisinin bulunmadığı, Üniversitenin görevli ve yetkili iş mahkemelerince sendika üyeliğinin iptali için dava açabileceği ve somut olay yönünden ise açılmış bir dava bulunduğunun savunma edilmediği, sendika üyeliğinin nasıl kazanılacağına ilişkin kanun hükmü açıklığı karşısında sendika üyeliğini kabul ettiği kişinin ayrıca bir kez de Mahkemece üyeliğinin tespitini talep etmekte hukukça korunacak bir yarar bulunmadığı ve davacı Sendikanın netice-i talep itibarıyla bu anlamda taraf sıfatı da bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili; dava ve istinaf dilekçelerinde belirttiği sebeplerle Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılması istemi ile temyiz yoluna başvurmuştur.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, sendika üyelik hakkının tespiti istemine ilişkindir.

1. Somut uyuşmazlıkta dava dışı M. B. T. isimli kamu görevlisinin 07.11.2023 tarihinde sendika üyelik başvurusunda bulunduğu, davacı Sendika tarafından 14.11.2023 tarihinde de sendika üyeliğine kabul edildiği, Sendika tarafından 24.11.2023 tarihli yazı ile üyeliğin işverene bildirildiği ve aidat kesintisi yapılmasının talep edildiği, davalının 07.12.2023 tarihli yazısı ile M. B. T. isimli

kamu görevlisinin sendikaya üye olamayacağı gerekçesiyle üyelik formunun işleme alınmadığını Sendikaya bildirdiği görülmektedir. Nitekim davalı vekili cevap dilekçesinde de davacının sendika üyesi olamayacağını savunmaktadır.

Bu noktada bir dava şartı olarak hukuki yarar kavramı irdelenmelidir.

Dava şartı, mahkemenin davanın esası hakkında inceleme yapabilmesi ve esasa ilişkin bir hüküm verebilmesi için gerekli şart olarak tanımlanmaktadır. Hukuki yarar da açıkça 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde genel dava şartları arasında sayılmıştır. Hukuki yarar, dava ikamesiyle mahkemeye yöneltilen talebin esası hakkında incelemede bulunulabilmesi ve esasa ilişkin karar verilebilmesi için varlığı aranan olumlu bir dava şartı olarak kabul edilmektedir (Ramazan Arslan vd., Medenî Usul Hukuku, Ankara, 2022, s.332,338; Hakan Pekcanıtez vd., Medeni Usûl Hukuku, Cilt II, İstanbul, Onbeşinci Baskı, 2017, s.927, 947).

Bir dava şartı olarak hukuki yararın varlığını kabul etmek için davacının, mevcut hukuki durumunu değiştirecek ve iyileştirecek bir hükme ihtiyaç duyması gerekir (Emel Hanağası, Davada Menfaat, Ankara, 2009, s.155, 344). Davacının bu ihtiyacı kişisel, güncel ve hukuki nitelikte olmalıdır. Hukuki yararı dava şartı olarak düzenleyen 6100 sayılı Kanun'un 114 üncü maddesinin gerekçesinde de bu husus açıkça vurgulanmıştır.

Bir kişinin, hakkına ulaşmak için, Mahkeme kararının o an için gerekli olması durumunda hukuki yararın olduğundan söz edilebilir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç yoksa hukuki yarardan söz edilemez. Diğer taraftan bir dava şartı olan hukuki yarar, kararın kesinleşmesine kadar yargılamanın her aşamasında resen gözetilmesi gereken bir husustur.

Belirtmek gerekir ki dava dışı M. B. T. isimli kamu görevlisinin sendika üyeliğini kayıtlara işleyecek, sendika üyeliğine bağlı hak ve yükümlülöklere bağlı hukuki sonuçlara ilişkin işlem tesis edecek olan kamu işvereni olarak davalı Rektörlüktür. Diğer taraftan 4688 sayılı Kanun'un 30 uncu maddesi kapsamında sendika üye sayılarına ilişkin tespiti yapacak olan kurum da davalı Rektörlüktür. Bu maddi ve hukuki olgular karşısında somut olay bakımından dava açılmasında hukuki yarar bulunduğu açık olduğundan, yazılı gerekçe ile hüküm tesisi isabetsizdir.

2. İkinci olarak İlk Derece Mahkemesinin, davacı Sendikanın bu davayı açamayacağı şeklindeki gerekçesinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 51/1 hükmünde yer alan “*Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.*” şeklindeki düzenleme ile sendika kurma hakkı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Söz konusu hükümde de belirtildiği gibi sendikaların amacı, çalışma ilişkilerinde, üyelerinin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve

geliştirmektir. Sendikalar, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğü olan örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasıdır. Örgütlenme özgürlüğü, bireylere topluluk hâlinde siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirme imkânı sağlar. Sendika hakkı da çalışanların, bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestisini gerektirmektedir (Anayasa Mahkemesi, Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18.09.2014, §31, 32).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11/1 hükmüne göre "*Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir*". Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, AİHS'nin 11. maddesinin birinci fıkrasındaki sendika özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğünün bir şekli ve özel bir yönüdür (AİHM, Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27.10.1975, §38; Osman Doğru, Atilla Nalbant, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar, C. I., Ankara, 2013, s.453). Yine AİHM'e göre, AİHS'in 11. maddesinin birinci fıkrasında geçen "çıkartlarını korumak için" deyimini, AİHS'in, sendikal faaliyetler yoluyla sendika üyelerinin mesleki menfaatlerini koruma özgürlüğünü güvence altına almaktadır (AİHM, Belçika Ulusal Polis Sendikası/Belçika, B. No: 4464/70, 27.10.1975 §39; Doğru, Nalbant, s.453).

Üyelerinin çıkarlarını korumak için faaliyet yürüten sendikaların çalışma yaşamına ilişkin en önemli faaliyetleri de yargılama alanında kendisini göstermektedir. Sendikalar her şeyden önce tüzel kişi olarak genel hükümlere göre aktif ve pasif dava ehliyetine sahiptir (A. Can Tuncay, Burcu Savaş Kutsal, Toplu İş Hukuku, İstanbul, 2019, s.142). 4688 sayılı Kanun'un "*Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri*" kenar başlıklı 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendine göre sendikalar "*Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukukî yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak*" faaliyetini yürütmek yetkisine sahiptir.

Topluluk davası hukukumuzda 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesinde yer alan "Dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir" hükmü ile yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Madde gerekçesine göre topluluk davası yoluyla, toplumsal yararın korunması ile dar ve teknik anlamda hukukî yarar kavramında bir açılım yaratılması sağlanmaktadır.

Topluluk davası sendikaların kolektif nitelikli temsilen dava açabilme ehliyetlerini genişletmekte; bu tür bir davanın konusunu sendika üyelerinin bireysel haklarına teşmil etmektedir. Sendikalar, 6100 sayılı Kanun'un 113 üncü maddesi

kapsamında belirtilen tüzel kişilerden biri olduğundan üyeleri adına bu maddeye göre dava açabilirler. Açılan dava üyelerinin menfaatleri ile ilgili olup, sendikalar bu dava türü ile üyelerinin haklarının tespitini; üyeleri hakkında hukuka aykırı durumun giderilmesini ve üyelerinin gelecekteki haklarının ihlâl edilmesinin önüne geçilmesini talep edebileceklerdir (Fevzi Şahlanan, Toplu İş Hukuku, İstanbul, 2020, s. 250).

Bu açıklamalar ışığında ifade etmek gerekir ki, somut olayda davacı Sendikanın üyesinin hakkını korumak için dava açabileceği tartışmasızdır. Diğer taraftan somut uyuşmazlık, sendikanın kendi üye sayısını da değiştirebilecek nitelikte olduğundan, doğrudan sendikanın da tüzel kişi olarak hukuki durumunu etkileyebilecektir. Bu itibarla Mahkemece işin esasının incelenmesi gerekirken, yanlıgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının **ORTADAN KALDIRILMASINA**,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının **BOZULMASINA**,

Bozma sebebine göre sair temyiz itirazlarının bu aşamada incelenmesine yer olmadığına,

Peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

12.12.2024 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.